

POSTANOWIENIE

Dnia 22 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania A. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w B. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Bydgoszczy przy udziale [...] o wznowienie postępowania, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 22 listopada 2022 r., skargi kasacyjnej odwołująca się na wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 26 maja 2021 r., sygn. akt III AUa 1449/19,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od skarżącej na rzecz pozwanego kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Gdańsku, wyrokiem z dnia 26 maja 2021 r., zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z dnia 6 sierpnia 2019 r. i oddalił odwołania od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w Bydgoszczy z dnia 26 września 2016 r. odmawiającej wznowienia postępowania w sprawie wniosku o uchylenie zaświadczenia D/PL wydanego dla pracowników płatnika składek – A. Sp. z o.o. – wymienionych w decyzji.

W sprawie ustalono, że organ rentowy potwierdził formularze D/PL 101 o stosowaniu polskich przepisów prawnych przy zatrudnieniu pracownika na terenie

Republiki Federalnej Niemiec dla A. Sp. z o.o. w odniesieniu do wymienionych w decyzji pracowników za okres delegacji do Niemiec od 1 stycznia do 30 kwietnia 2004 r.

Sąd Apelacyjny wskazał, że przedmiotem sporu w była zasadność odmowy wznowienia przez organ rentowy postępowań w sprawie wniosku o uchylenie oświadczeń D/PL wydanych dla pracowników płatnika składek oddelegowanych, w okresach wskazanych w decyzji, do pracy na terenie Niemiec.

Odmowa wznowienia postępowania jest decyzją o charakterze formalnym. Organ uznając, że nie przedłożono nowych dowodów ani nie ujawniono okoliczności istniejących przed wydaniem decyzji, które mają wpływ na ustalenie właściwego ustawodawstwa w zakresie ubezpieczeń społecznych, w rozpoznawanej sprawie powinien odmówić uchylenia zaświadczeń D/PL 101. Jednakże Sąd ten zwrócił uwagę, że podstawą wydania decyzji, jak wynika z ich treści, był niewątpliwie art. 83 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 83a ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 1009, dalej jako ustawa systemowa), a nie art. 61a k.p.a., dotyczący podstaw odmowy wszczęcia postępowania administracyjnego. Dlatego też Sąd Apelacyjny uznał, że w istocie, mimo nieprawidłowego sformułowania sentencji, zaskarżone decyzje mają charakter merytoryczny - odmawiają uchylenia zaświadczeń D/PL, wydanych w stosunku do pracowników płatnika składek.

Sąd Apelacyjny doszedł do przekonania, że pozwany organ rentowy prawidłowo uznał, że składając wniosek o wznowienie postępowania płatnik składek nie powołał nowych dowodów ani okoliczności, które czyniłyby jego wniosek zasadnym.

Skargę kasacyjną w imieniu odwołującej się złożył pełnomocnik, zaskarżając wyrok Sądu Apelacyjnego w całości.

We wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania wskazał na istotne zagadnienie prawne, a mianowicie: czy organ w ramach czynności objętych dyspozycją art. 83 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 83a ust. 1 ustawy systemowej ma obowiązek wszcząć postępowanie w sprawie wydania decyzji wznowiającej i przeprowadzić pełne postępowanie dowodowe w sprawie. Nadto skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną, organ rentowy wniósł wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia jej do rozpoznania oraz zasądzenie od skarżącej Spółki na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania. Sąd Najwyższy odmówił już przyjęcia innych, analogicznych skarg kasacyjnych skarżącej (zob. sprawy: II USK 716/21, II USK 717/21, niepubl.), których wnioski o ich przyjęcie do rozpoznania są tożsame.

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Strona wnosząca skargę kasacyjną, zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c. określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, powinna sformułować w niej wniosek o przyjęcie do rozpoznania wraz ze stosownym uzasadnieniem. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty prawne świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy i dotychczas niewyjaśniony, dotyczący ważnego abstrakcyjnego zagadnienia jurydycznego, którego rozpatrzenie przyczyni się do rozwoju prawa i jurysprudencki i będzie miało znaczenie nie tylko do oceny konkretnej, jednostkowej sprawy, ale także przy rozstrzyganiu innych podobnych spraw.

Mając na uwadze powyższe rozważania, należy stwierdzić, że skarżąca Spółka nie wykazała istnienia powołanej przesłanki przed sądu.

Sąd Apelacyjny wskazał, że zgodnie z art. 83a ust. 1 ustawy systemowej Zakład Ubezpieczeń Społecznych - mimo wydania ostatecznej decyzji - może ponownie ustalić prawo lub zobowiązanie na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji przedłożono nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na to prawo lub zobowiązanie. Oznacza to, że żądając wznowienia postępowań dotyczących wystawionych zaświadczeń D/PL 101 odwołująca się Spółka powinna była przedstawić w stosunku do każdego z pracowników dowody lub okoliczności świadczące o tym, że na dzień wydania zaświadczeń kryteria te nie zostały spełnione. Nie wypełniało tego wymagania odwołanie się do ustaleń poczynionych w orzeczeniach sądów niemieckich, które zresztą w toku postępowań przed tymi sądami były kwestionowane przez płatnik składek. Ponadto, Sąd Apelacyjny podkreślił, że wyroki te dotyczyły jedynie obowiązku zapłaty składek w ramach niemieckiego ubezpieczenia od wypadków, co nie znajduje bezpośredniego przełożenia na poświadczane w dokumentach D/PL 101 podleganie ustawodawstwu polskiemu w zakresie ubezpieczeń: emerytalno-rentowego, chorobowego, wypadkowego, zdrowotnego.

W uzupełnieniu należy zauważyć, że przed wejściem w życie art. 83a ustawy systemowej, to jest przed 1 stycznia 2003 r., uchylenie prawomocnej decyzji w sprawie objęcia ubezpieczeniem społecznym lub ustania ubezpieczenia mogło nastąpić w trybie wznowienia postępowania na zasadach określonych w art. 145 k.p.a. w związku z art. 123 ustawy systemowej (por. wyrok Sądu Najwyższego z 13 maja 2004 r., II UK 359/03, OSNP 2004 nr 24, poz. 425). Ponowne ustalanie prawa lub zobowiązania stwierdzonego ostateczną decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na podstawie obowiązującego obecnie art. 83a ust.1 ustawy systemowej jest instytucją odrębną od wznowienia postępowania administracyjnego, a jej regulacja jest wyczerpująca, co wyłącza stosowanie przepisów k.p.a. dotyczących wznowienia postępowania (por. motywy uchwały Sądu Najwyższego z 13 grudnia 2005 r., II UZP 15/05, OSNP 2006 nr 17-18, poz. 176). Podobnie przyjął Sąd Najwyższy w wyroku z 7 października 2009 r., III UK 38/09 (LEX nr 560872) i w uchwale składu siedmiu sędziów z 10 czerwca 2011 r., III UZP 1/11 (OSNP 2012 nr 5-6, poz. 68) na tle analogicznego unormowania zawartego w art. 114 ust. 1 ustawy

z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2022 r. poz. 504).

Warto wyjaśnić, że uregulowana w art. 83a ust.1 ustawy systemowej instytucja wznowienia postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych oznacza nadzwyczajną kontynuację postępowania w tej samej sprawie, w której organ rentowy ma możliwość zniwelowania własnego uchybienia powstałego przy ustalaniu prawa lub zobowiązania z zakresu ubezpieczeń społecznych, natomiast zainteresowany uprawniony jest do ubiegania się o ponowne ustalenie, jeżeli wcześniej nie powołał się na okoliczności lub nie przedstawił dowodów uzasadniających istnienie owego prawa lub zobowiązania. Należy dodać, że wzruszalność decyzji rentowych polega przede wszystkim na niwelowaniu tak zwanych wad materialnoprawnych, czyli uchybień organu rentowego w zakresie rozstrzygania o faktach warunkujących nabycie prawa lub powstanie zobowiązania albo zaniedbań samych ubezpieczonych wywołanych nieporadnością w dokumentowaniu tychże prawa i zobowiązań (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2022 r., III USKP 108/21, LEX nr 3305880).

Uzasadnieniem dla ponowienia postępowania zakończonego prawomocną decyzją organu rentowego, wyznaczającym jego cel, jest niezgodność zawartego w decyzji rozstrzygnięcia z ukształtowaną *ex lege* sytuacją prawną ubezpieczonego. W ponowionym postępowaniu organ rentowy dąży więc do ustalenia, czy popełnione przez niego uchybienia albo przedłożone przez ubezpieczonego dowody lub ujawnione okoliczności mają wpływ na zmianę dokonanych wcześniej ustaleń. Bezpośrednim celem ponownego ustalenia jest rozstrzygnięcie o uprawnieniach lub zobowiązaniach według stanu faktycznego z chwili wydania weryfikowanych decyzji rentowych. W doktrynie oraz judykaturze przyjmuje się, że postępowanie w sprawie ponownego ustalenia prawa lub zobowiązania stanowi nadzwyczajną kontynuację postępowania przed organem rentowym w tej samej sprawie wskutek przedłożenia nowych dowodów lub ujawnienia nowych okoliczności istniejących przed wydaniem tej decyzji, które miały wpływ na prawo lub zobowiązanie (R. Babińska: Wzruszalność prawomocnych decyzji rentowych, Warszawa 2007; K. Antonów: Ponownie ustalanie prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych, Przegląd Sądowy 2009 nr 1, s. 59 oraz K. Antonów, M.

Bartnicki, B. Suchacki: Ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Komentarz, Warszawa 2009, a nadto uchwała Sądu Najwyższego z 3 października 1996 r., II UZP 18/96, OSNAPiUS 1997 Nr 7, poz. 117 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z 15 listopada 2000 r., II UKN 41/00, Prokuratura i Prawo 2001 nr 6 - dodatek, poz. 39; z 21 września 2010 r., III UK 94/09, LEX nr 621346 i z 24 marca 2011 r., I UK 317/10, LEX nr 811823).

Nie została również spełniona przesłanka oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, gdyż ta ma miejsce wtedy, gdy zasadność podniesionych w niej zarzutów wynika *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Dotyczy to więc jedynie uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji, o charakterze elementarnym polegających w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie i nauce prawa, na zastosowaniu przepisu, który już nie obowiązywał, względnie na oczywiście błędnym zastosowaniu określonego przepisu w ustalonym stanie faktycznym.

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach procesu orzeczono w myśl art. 98 § 1 w związku z art. 398²¹ k.p.c.

[as
at]